

Інформаційно-комунікаційні технології навчання музичного мистецтва: досвід Польщі

Наталія Філіппенко

У статті висвітлено проблему використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) навчання музичного мистецтва в Польщі. Розглянуто особливості використання ІКТ – комп'ютерних презентацій, авторських мультимедійних навчальних програм, гри на синтезаторі у підготовці вчителів початкових класів у Польщі.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, музичне мистецтво, мультимедіа, початкова школа, інтегроване навчання.

На сучасному етапі розвитку науково-технічного прогресу спостерігається збільшення впливу медіа на людину. Цей процес знайшов своє відображення і в освіті. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій стає обов'язковим елементом навчання в загальноосвітніх школах і вищих навчальних закладах. Навчання музичного мистецтва у початковій школі сприяє більш глибокому зануренню молодшого школяра у світ музики, має велике значення для формування його естетичного смаку, почуття прекрасного. З огляду на сучасні реалії, вчитель початкової школи на заняттях з музичного мистецтва, повинен вносити в навчальний процес нові методи подання інформації, а саме інформаційно-комунікаційні технології. Оскільки, на сучасному етапі в Україні здійснюється перебудова більшої частини системи освіти, її наближення до західноєвропейських зразків, вивчення позитивного досвіду використання ІКТ у початковій освіті близької до України в історичному та територіальному аспектах держави є для української освіти актуальним.

Інформаційні технології в освіті та культурі досліджували польські науковці М. Сислю, В. Скжидлевський, В. Стриковський, Я. Гайда, Д. Шрутовська, мультимедіа в інтегрованому навчанні А. Хасса, навчання музичного мистецтва у початковій школі та гімназії Р. Лавровська, Б. Пітула, Е. Паркіта, Є. Буржи, Є. Дилонг, М. Кисіль. Проблему застосування та впливу ІКТ в освіті досліджували українські науковці П. М. Бісіркін, В. В. Коткова, Л. В. Кравчук, С. Г. Литвинова, О. М. Науменко, Л. В. Обух, Л. Є. Петухова, О. В. Співаковський, О. Чайковська, К. Фадеєва та ін. Інформаційно-комунікаційні технології дають змогу підвищити ефективність музичної освіти, спираючись на сучасні технічні засоби, до яких, найчастіше, польські науковці відносять *комп'ютерні презентації, авторські мультимедійні навчальні програми, гри на синтезаторі.*

Звісно, це не повний перелік ІКТ, але у межах статті зупинимось на означених. Застосування інформаційно-комунікативних технологій навчання

музики у початковій освіті Польщі, на наш погляд, є актуальною і недостатньо розробленою проблемою, яка потребує подальшого вивчення.

Мета статті – з'ясування особливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання музики у початковій освіті Польщі.

Інформаційно-комунікаційні технології (від англ. Information and communications technology) – часто використовується як синонім до інформаційних технологій (ІТ), хоча ІКТ – це більш загальний термін, який підкреслює інтеграцію телекомунікацій (телефонних ліній та бездротових з'єднань), комп'ютерів, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію. Іншими словами, ІКТ складається з ІТ, а також телекомунікацій, медіа-трансляцій, усіх видів аудіо і відеообробки, передачі, мережевих функцій управління та моніторингу. Поняття вперше було використано в 1997 році у доповіді Денніса Стівенсона для уряду Великобританії, який посприяв створенню нового Національного навчального плану Великої Британії в 2000 році.

В освіті ІКТ є однією з педагогічних інновацій, які виконують функцію «підтримки» педагогічного процесу, відкривають нові технологічні можливості для педагогіки. ІКТ порівняно із традиційним навчанням музичного мистецтва дають низку переваг: інформаційних, інтерактивних, дидактичних, інтегральних, психологічних, професійно-педагогічних, ергономічних та економічних.

О. Пехота під терміном «педагогічна інновація» розуміє сукупність нових професійно-педагогічних ідей педагога, спрямованих на розв'язання актуальних проблем виховання і навчання з позицій особистісно орієнтованої освіти – це цілісна теоретична, технологічна і методична концепція оновлення педагогічної діяльності [3, с. 34]. У той же час дослідниця інноваційних педагогічних технологій І. Дичківська розглядає інновацію як масштабну зміну стану системи та відповідну діяльність людини; як результат створення або відтворення нового [1]. Узагальнюючи трактування поняття «освітня інновація» у вітчизняній педагогіці, О. Листопад виокремлює такі значення: форма організації інноваційної діяльності; сукупність нових професійних дій педагога; зміни в освітній практиці; процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу; новизна, що змінює результати освітнього процесу; кінцевий результат інноваційної діяльності; реалізоване нововведення; комплексний процес створення; оновлення; кінцевий результат творчої діяльності [2, с. 50].

Під педагогічними інноваціями в Польщі розуміють новаторські, програмові, організаційні або методичні нововведення, які повинні підвищити якість освіти і розподіляють їх на дидактичні, виховні, опікунські, предметні, та методичні [10]. В. Оконь, З. Петрусінський розглядають інновації у функціональному значенні – як сплановану операцію щодо зміни дійсності.

Польські науковці також зауважують, що педагогічні інновації за характером спрямованості розподіляються на антропоцентричні та соціальні [10]. Отже, педагогічні інновації пов'язані із удосконаленням освіти на основі нових (або оновлених) ідей, які сприяють ефективності педагогічного процесу. Вони передбачають концептуалізацію і технологічне опрацювання новацій, а також їх експериментальну апробацію та перевірку.

З огляду на те, що нас цікавлять нововведення в галузі технологій, розглянемо це поняття детальніше. Універсальний грецький термін «технологія» (означає «знання про майстерність»), увійшов разом із виникненням необхідності наукового обґрунтування закономірностей пошуку оптимальної сукупності методів і засобів організації навчально-виховного процесу, цілеспрямованого впливу на особистість учня, що характеризують майстерність педагога, подібну до мистецької діяльності. Від «технос» – мистецтво, майстерність; «логос» – вчення, наука. Таким чином, термін «інноваційні технології» розуміємо як сукупність методів і засобів організації навчально-виховного процесу, цілеспрямованого впливу на особистість учня, завдяки особливій майстерності педагога на основі нових ідей, що передбачають концептуалізацію і технологічне опрацювання новацій, а також їх експериментальну апробацію і перевірку.

Якщо переглянути «Стандарти музичної освіти» під редакцією А. Бялковського 2010 р. для I етапу навчання (1–3 класи) у Польщі, то серед навичок і вмінь, якими повинен оволодіти кожен учень, знаходимо:

- сприймати і творчо відтворювати музику;
- слухати в активний спосіб та розуміти музику;
- знати елементарні теоретичні знання – «мову» музики;
- *засвоїти музично-медіальні знання та навички;*
- брати участь у культурному житті школи [9].

Під музично-медіальними знаннями та навичками у Стандартах для молодших школярів розуміють:

- вміння користуватися комп'ютерними навчальними програмами, які в ігровий спосіб надають музичні знання та допомагають набути необхідні вміння і навички;
- отримання учнями досвіду музичної творчості (імпровізації) за допомогою синтезаторів;
- здатність учнів обрати серед сучасних популярних творів музичного мистецтва найбільш цінні у художньому та змістовному плані твори.

У формуванні музично-медіальних знань та навичок особлива роль належить вчителю початкової школи. Оскільки у молодшому шкільному віці дитина не має чітко сформованих критеріїв прекрасного, вчитель повинен вміло керувати музичним розвитком учнів, навчити орієнтуватися у сучасному мас-медіа просторі. На думку М. Кіселя, саме користуючись медіальними зацікавленнями учнів, за допомогою аудіо касет, відео, CD, музичних комп'ютерних програм, гри на

синтезаторі, інформації з мережі Інтернет, вчитель отримує «можливість оселити учнів у світі великої музики» [5].

Одним із завдань вчителя початкової школи є вміння поєднати музичні знання та навички з інформаційними технологіями. Успішне застосування цих технологій у загальноосвітніх школах можливе за умови володіння навичками їх використання вчителями початкової школи. По-перше, це вимоги сучасної освіти, по-друге, їх застосування саме у початковій освіті, на думку польських науковців (Р. Лавровська, Е. Паркіта та ін.) здатне значно поліпшити музично-естетичне виховання молодших школярів, додати привабливості музичним заняттям та зацікавленості музикою.

Відомо, що у початкових школах Польщі, у 1–3 класах, навчання відбувається в інтегрованій формі одним вчителем «wczesnej edukacji» (ранньошкільної освіти), який надає знання, сприяє загальному розвитку дітей. Таким чином, музично-естетичним вихованням дітей у початкових школах Польщі займається три роки вчитель інтегрованого навчання. З цього приводу виникає питання щодо музичних компетенцій майбутнього вчителя інтегрованого навчання, враховуючи те, що на музичну підготовку за весь час навчання у більшості вищих навчальних закладах приділяється від 45 до 100 годин. У цьому сенсі, на думку польських науковців, застосування інформаційних комп'ютерних технологій у початковій освіті значною мірою буде допомагати майбутнім учителям у піднесенні процесу навчання музичного мистецтва на більш професійний рівень [5].

Останнім часом в Польщі поширюються зв'язки між студентами різних вишів, реалізуються лекції, концерти, спільні проекти. У цій діяльності неможливо обійтися без застосування інноваційних технологій, а саме ІКТ. Однією із форм таких технологій, є *комп'ютерна презентація*. Так, у межах проведення спільного проекту «Студенти студентам» Краківського педагогічного університету і музичної академії з одного боку та Ягеллонського університету – з другого, було проведено низку заходів, присвячених 200-річчю з дня народження Ф. Шопена. Це – мультимедійна комп'ютерна презентація «Ф. Шопен на тлі епохи», підготовлена студентами Ягеллонського університету, «Музика Ф. Шопена у образотворчій діяльності Є. Дуди-Грача», презентація студентки з Ягеллонського університету «Творчість Ф. Шопена у польському джазі» та інше. Як зауважила Р. Лавровська, проведення таких заходів мало сильний вплив на студентів. Більшість з них в подальшій навчальній діяльності помітно краще були мотивовані і виявили на іспитах кращі результати з музичної підготовки [6].

Технологія комп'ютерної презентації з успіхом використовується і в навчальній діяльності. Кожен викладач має можливість створювати власні мультимедійні презентації, які слугують підвищенню привабливості музичних занять і викликають інтерес до музичної освіти. Презентації дають можливість стисло, за невеличкий проміжок часу, ознайомити студентів з життям та музичною творчістю окремих композиторів, музикою різних епох, тощо. Найвідоміші програми для створення презентацій – Power Point (Microsoft), Harvard Graphics, Aldus Freehand, Lotus Freelance та інші – дають змогу створювати гіпертекстові мультимедійні презентації з елементами анімації, звуку і фонової музики. Як

підкреслює Е. Паркіта, це сприяє підвищенню привабливості уроків, мотивації до праці, прискорює процес запам'ятовування музичного матеріалу [7].

Таким чином отримуються кращі результати навчання. Застосування мультимедійних комп'ютерних презентацій виховує здатність використовувати всі засоби масової інформації, активізує студента в пошуках інформації, дає можливість перевірити набуті навички. Для створення таких презентацій багато матеріалів забезпечує Інтернет.

У процесі музичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи, використовуються *авторські мультимедійні навчальні програми*, які дозволяють поліпшити та прискорити навчальний процес. На Інтернет сторінці <http://www.ecsmedia.com> знайдемо понад 50 таких програм різного рівня складності. Мультимедійні навчальні програми допомагають студентам напряму «педагогіка, ранньошкільна освіта» опанувати деякі музичні навички та вміння. Це має неоціненне значення в навчанні читання нот, відпрацюванні «чистої» інтонації, набування техніки володіння вокальним співом, допомагає уникнути помилок і більш ефективно розв'язувати проблеми, що виникають. Такі мультимедійні технології широко використовує у своїй педагогічній діяльності А. Єремус-Левандовська у межах курсу «сольний спів». На заняттях студенти також знайомляться з мультимедійним виконанням видатних співаків, після чого відбувається аналіз використання технічних прийомів співу. На своїх лекціях А. Єремус-Левандовська також використовує відеозаписи виступів студентів для обговорення з ними їхніх помилок та здобутків. Привабливість творчих завдань, які розв'язує студент, сприяє формуванню позитивного ставлення до музичних занять, а також, розвитку музичних інтересів [4]. Для проведення занять з музичного мистецтва майбутній вчитель інтегрованого навчання повинен опанувати гру на музичних інструментах. Традиційно – це прості музичні інструменти: блокфлейта, ксилофон, але сучасні вимоги до навчання вимагають застосування нових музичних інструментів, досить простих у використанні і таких, що мають більше можливостей для розвитку музичної креативності молодших школярів. Маємо на увазі *застосування синтезаторів*. Цей інструмент надає можливість вчителю створювати власні акомпанементи до простих пісень, створювати власні імпровізації для проведення музичних ігор, ритмічно-рухових вправ. Така діяльність значною мірою розвиває творчі здібності студентів, сприяє підвищенню мотивації до музичних занять, робить весь процес опанування музичними навичками більш привабливим. Існує спеціальний підручник, створений для вчителів дошкільної та початкової освіти, які не мають спеціальної музичної підготовки. Одним із авторів підручника є Є. Дилонг. До репертуару підручника входять пісні, інструментальні п'єси, які мають пряме відношення до музичної освіти студентів.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання музичного мистецтва в початковій освіті Польщі є перспективним напрямом розвитку освітянського процесу. Музика та музична діяльність надихає на

творчість, здатність до саморозвитку і саме на вчителів початкової школи покладено відповідальність залучити дітей до музичного мистецтва. Значну допомогу в цьому можуть надати сучасні інформаційно-комунікаційні технології, що буде значно підвищувати ефективність навчання музичного мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник / Дичківська І. М. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Листопад О. В. Інноваційний розвиток освіти й освітні інновації. Понятійно-термінологічний аналіз проблеми / О. В. Листопад // Інновації у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя: методологічні, змістові та методичні аспекти : [монографія] / [за ред. проф. А. А. Сбруєвої]. – Суми : Видавництво «МакДен», 2011. – С. 43-60.
3. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. Пехота, А. Кіктенко та ін. ; за ред. О. Пехоти. – К. : А.С.К., 2004. – 256 с.
4. Jeremus-Lewandowska A. Praktyczne zastosowanie nowoczesnych metod i środków technologicznych w kształceniu artystów wokalistów / Anna Jeremus-Lewandowska // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Науковий журнал / ред. кол. : А. А. Сбруєва (гол. ред.) [та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – № 7(9). – С. 152–161.
5. Kisiel M. Media w edukacji muzycznej uczniów szkoły podstawowej. Szanse i zagrożenia / M. Kisiel // Nowe trendy w edukacji muzycznej / [pod red. A. Białkowskiego]. – UMCS, Lublin, 2005. – S. 171–180.
6. Ławrowska R. Metoda projektów w poszerzaniu wiedzy o kulturze muzycznej przyszłych nauczycieli klas 1–3 / Romualda Ławrowska // Wychowanie Muzyczne. – 2011. – № 1. – С. 65–67.
7. Parkita E. Zastosowanie technologii informacyjnej w rozwijaniu zainteresowań muzycznych dzieci i młodzieży / Ewa Parkita // Nowe trendy w edukacji muzycznej / [pod red. A. Białkowskiego]. – UMCS, Lublin, 2005. – S. 181–194.
8. Wilk A. Problemat kompetencji muzyczno-pedagogicznych studentów pedagogiki wczesnoszkolnej i nauczycieli klas początkowych szkoły podstawowej w świetle przeprowadzonych badań w latach 1992–1999 / Andrzej Wilk. – Wydawnictwo Naukowe AP, 2004. – 357 s.
9. Standardy edukacji muzycznej [Електронний ресурс] / Redakcja naukowa A. Białkowski, A. Sacher. – Warszawa, 2010 Fundacja «Muzyka jest dla wszystkich».
10. Innowacje pedagogiczne [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.edukacja.edux.pl/p-1115-innowacje-pedagogiczne.php>.